

ZADARSKA PLEMIĆKA PORODICA MARTINUŠIĆ-PEČAR

NIKOLA JAKŠIĆ
Filozofski fakultet u Zadru
Faculty of Philosophy in Zadar

UDK/UDC: 929.5 MARTINUŠIĆ-PEČAR
Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper

Primljeno
Received :1991-01-07

Zadarska srednjovjekovna porodica Martinušić-Pečar tretirana je u dosadašnjoj literaturi kao dvije zasebne porodice. U ovom se radu utvrđuje da je riječ o jednoj porodici s alternativnim "prezimenom". Prati se njen razvitak od početka 13. stoljeća do sredine 16. stoljeća u deset generacija i to prema autentičnim podacima o svakom pojedinom članu, osobito muškom. Porodica vodi podrijetlo od kneza Vučine Bribirskog, koji je u početku 13. stoljeća obnašao kneževsku čast u Trogiru, a bio je i splitskim načelnikom. Njegov sin Martinušić postaje zadarski građanin, odakle i patronimik Martinušići. Pojedini članovi porodice, kao npr. Miha na kraju 13. Vučina u prvim desetljećima 14. ili pak Miha II u drugoj polovini 14. stoljeća, imaju izuzetno važnu ulogu u gradu. Ekonomska se moć porodice temelji na veleposjedu i trgovačkoj djelatnosti koja ne jenjava niti u 15. stoljeću. Radnji se priiaže uspostavljeno genealoško stablo do sredine 16. stoljeća kao i neke zadarske umjetnine vezane neposredno uz članove porodice. Praćenje sudbine pojedinih članova nakon 16. stoljeća onemogućeno je zasada jer građa tog razdoblja nije obrađena. Čini se da u sredini 18. stoljeća u Zadru više nema članova te porodice.

Nastanak i razvitak plemićkih porodica u srednjovjekovnom Zadru ide u red najzanimljivijih a veoma slabo istraženih tema u onodobnoj povijesti samoga grada. Čini nam se stoga neobično značajnim pristupiti obradi pojedinih porodica u širem vremenskom rasponu od trenutka kada se u 13. stoljeću pomaljaju na povijesnoj pozornici mediteranskoga grada na slavenskom jugu i pratiti ih bar do izmaka sretnijeg dijela historijskog tijeka pri kraju 16. stoljeća, kada pritisnuti novim društvenim i osobito političkim momentima u Dalmaciji počinju postupno propadati zajedno sa svojim prostranim veleposjedima zaposjednutim od strane

osmanlijskog zavojevača. Ne raspolažemo u ovom trenutku, primjerice, niti genealoškim stablima utjecajnih porodica, a to znači da nismo u mogućnosti služiti se i takvim formalnim podacima pri razrješavanju raznih nejasnoća kakve samo može nametati istraživanje srednjovjekovlja jedne dalmatinske komune.¹

Nekoliko monografskih obrada dijelova povijesti grada Zadra u posljednje su vrijeme svakako dale novi poticaj istraživanju komunalnih prilika u dalmatinskom središtu iz pera nadasve uvaženih stručnjaka. U takvim sintetskim obradama nisu dakako mogle biti zaobidene teme o plemićkim porodicama grada, pa ponegdje i o pojedinim viđenijim im članovima; ipak sintetski su naponi koji teže obradi cjeline takvi da se autori ne mogu upuštati u razradu niza detalja, iako u pojedinim slučajevima mogu biti dragocjeni za stvaranje vjernije slike u rekonstrukciji života davnoga razdoblja.²

Tako je zasada još uvijek izostao napor i prilika da se cjelovitije obradi pojedina porodica te da se njenim članovima odredi mjesto koje u razvitku glavnoga grada imahu.

Primjer što ga odabراسmo ovom prilikom ima cilj, pored ostaloga, upozoriti i na to koliko su nam neophodne cjelovite obrade posvećene pojedinim porodicama.

Odlučismo se na obradu povijesti porodice Pećara i Martinušića tragom odabranog citata u zaslužnoga povjesničara lokalnih crkvenih prilika C. F. Bianchija. On na jednom mjestu, pišući o povijesti župe Poličnik, ističe da su selom i pripadajućom utvrdom u neko vrijeme gospodarili zadarski patriciji Pećari koji se ranije nazivahu Martinušićima.³ Neobično nam se učinila zanimljivom i provokativnom ova Bianchieva opaska, posebno iz razloga što suvremeni zadarski historičari u svojim sintezama spominju obje porodice ili pak samo pojedine im članove no ne dovode ih ni u kakav međusobni odnos. Bjelodano je iz njihovih navoda da ih drže za dvije posve različite porodice, od kojih ona Martinušića ima znatnijeg udjela u povijesti grada 14. stoljeća, a ona Pećara u 15. i 16. stoljeću.

¹ Historijski arhiv u Zadru (dalje: HAZd) čuva rukopis pod naslovom "Stammbaum der Familie" autora Alfreda Conte B e g n a - B e n k o v i ć, Graz 1907. Vrijedni su pored toga i pokušaji F. Š i š i ć a da sastavi genealoško stablo zadarskih Medijevaca u *Povijesti Hrvata u vrijeme narodnih vladara*, Zagreb 1925 (1990), 486, te V. J a k i ć - C e s t a r i ć, "Etnički odnosi u srednjovjekovnom Zadru prema analizi osobnih imena", *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, 19, 1972, 99-164.

² N. K l a i ć - I. P e t r i c i o l i, *Zadar u srednjem vijeku*, Prošlost Zadra II, Zadar 1976; T. R a u k a r, *Zadar u XV stoljeću*, Zagreb 1977; T. R a u k a r - I. P e t r i c i o l i - F. Š v e l e c - Š. P e r i č i ć, *Zadar pod mletačkom upravom*, Prošlost Zadra III, Zadar 1987.

³ C. F. B i a n c h i, *Zara cristiana*, II, Zadar 1879.

Mogućnost uspostavljanja direktnije veze među članovima ovih porodica uvelike mogu pojasniti proces stjecanja važnije uloge Pečara tijekom 15. stoljeća, jer podaci koji se na njih odnose za ranija razdoblja nisu brojni a još manje impresivni.

* * *

U davno objavljenom instrumentu od godine 1362. Mihovil pok.Ivana Pečar spominje se kao nasljednik dobara pok. Nikole Vučine Martinušića.⁴ Mihovil Pečar se obavezuje da će u roku od tri godine isplatiti svotu od 350 libara malih mletačkih denara u svrhu ispunjavanja legata iz pokojnikove oporuke. Na ovaj ćemo se zanimljivi detalj vratiti kasnije, za sada istaknimo u kontekstu slijeda za Bianchievom opaskom neobično važnu spoznaju da je pripadnik obitelji Pečar nasljednik dobara jednog Martinušića.

Samo osam godina kasnije, točnije 1370. u dvama se dokumentima opet govori o Mihi Ivanovu Pečaru kao nasljedniku već spomenutog pok. Nikole Martinušića, ali se sada dodaje i to kako Nikola bijaše Mihin stric ("*patrui sui et filii condam Volcine de Martinussio*").⁵ Iz ovog citata vidimo da je Miha Pečar sin Ivanov te da je ovaj Ivan imao brata Nikolu, a spomenuta braća su sinovi Vučine Martinušića, što se sve u citiranom dokumentu izričito naglašava. Miha Pečar je dakle unuk Vučine Martinušića i nećak Nikole Martinušića.

Bianchijeva citirana opaska nalazi potporu dakle već u tiskanoj građi, a moguće ju je i čvršće potkrijepiti različitim dosada nepoznatim arhivskim vijestima 14. stoljeća. Tako 1384. bilježimo citat: *voluntate Ser Miche de (Pechiaro-prekriženo) Martinussio*,⁶ pa 1389. u oporuci Franje Maurova Grisogona: *et Ser Michaelem quondam Ser Iohannis de Martinussio alias de Pechiaro*, čak u dva navrata u istom dokumentu.⁷ Godine 1393: *Domina Francescina relicta quondam Ser Miche alias Michaelis filii quondam Ser Iohannis de Martnussio alias de Pechiaro nobilis civiss Jadre..*,⁸ zatim 1395: *vice et nomine Ser Simonis quondam Ser Michaelis de Pechiaro alias de*

⁴ T. S m i ĉ i k l a s, *Codex diplomaticus* (dalje:CD), XIII, 264.

⁵ CD, XIV, 251.

⁶ HAZd, Spisi zadarskih notara (dalje:SZN), Articucius, B IV, F I, 46.

⁷ HAZd, SZN, Articucius, B I, F III/3, 50.

⁸ HAZd, SZN, Articucius, B II, F VI, 15.

Martinussio,⁹ pa opet 1401: *Simon quondam Ser Michaelis de Martinussio alias de Pechiaro*.¹⁰ Također u jednom genealoškom stablu porodice de Civalelli, sastavljenom u 18. stoljeću i sačuvanom u rukopisnoj ostavštini, neki su članovi porodice Civalelli dovedeni u vezu sa Pečarima negdje u 16. stoljeću te je u pobočnoj grani prikazan i razvitak Pečara. Na početku tog genealoškog stabla Pečara stoji "*Micha de Martinussio sive Pechiaro*".¹¹ Postaje nakon ovih navoda izvjesno kako Bianchi svoju opasku nije izrekao bez određene osnove, već je sigurno raspolagao pouzdanim podacima.

O rodonačelniku obitelji Martinušića sačuvana je jedna direktna i dragocjena vijest. U njoj se spominje godine 1240. u Zadru "*Martinuxius filius condam comitis Uocin*"¹² pristav u nekom sporu. Iz dva je razloga pritom neobično važna činjenica što se spominje i njegov pokojni otac Vučina; prvo stoga što je ovo ime izrazito frekventno u obitelji Martinušića u sljedećim generacijama pa je to onda prilog argumentaciji da smo na pravom izvoru i drugo zato što omogućuje da upravo Martinuxiusa stavimo na čelo zadarske porodice. To iz razloga što je njegov pokojni otac tituliran kao *comes*, dakle knez, a tako se zadarski građani nikada ne tituliraju, već isključivo feudalc i Hrvatske. Očito je dakle ovdje riječ o jednom hrvatskom feudalcu zvanom Vučina čiji je sin Martinušić postao zadarskim građaninom prije 1240. godine, pa stoga i nije čudno da se njegovi potomci u Zadru svi nazivaju Martinušići.

Najpoznatiji član obitelji u drugoj polovici 13. stoljeća u Zadru svakako je Miha Martinušić-Pečar. Zabilježen je u zadarskim dokumentima u širokom vremenskom razdoblju od 1275. do 1309. godine, a uz njegovo ime već se srećemo s dvojnim "prezimenom", češće Martinušić, a rjeđe Pečar. Upravo kao Miha Pečar zabilježen je već 1275, kada ga obdaruje nekim terenom u Rači, nedaleko od Zadra, Vučeta sin pok. kneza Budislava iz Bribira "*pro amore et pure dilectione quam habeo in te Micha de Pechiaro Jadertino*".¹³ No Mihu srećemo i ranije, ali ne u

⁹ HAZd, SZN, Articucius, B II, F VI, 246-247.

¹⁰ HAZd, SZN, Articucius, B III, F VIII, 34.

¹¹ Naučna biblioteka u Zadru (dalje:NBZd), Rukopisi, MS 335.Slava Zoila Šimunova Pečara bila je udana za Franju Petrova pok. Franje Grgureva Civalellija u sredini 16. stoljeća te je valjda u svrhu pojašnjenja tih odnosa i sastavljen ovaj isječak porodičnog stabla Pečara bočno od cjelovitog stabla Civalellija.

¹² CD, IV, 115-117; K. J i r e č e k, "Romani u gradovima Dalmacije tokom srednjeg veka", *Zbornik Konstantina Jiričeka*, II, Beograd 1962, 304.

¹³ CD, VI, 125.

zadarskoj već u trogirskoj građi. Na margini dokumenta od 3. srpnja 1272. kojim se trogirski općina obavezuje Mihi isplatiti svotu od 350 malih lira, ukoliko mu sam kralj ne ponudi zamjenu za zemlje Drid, a koje su kraljevskom odlukom postale općinsko vlasništvo napisano je: *Miche filij condam Martinusii filii condam comitis Uulcine*.¹⁴ Da je uistinu riječ o Mihi iz zadarskih dokumenata potvrđuje dokument o isplati od 17. travnja 1273, u kome izričito stoji da je Miha Martinušić Zadrani.¹⁵ Lako je sada identificirati Mihine pretke u Zadru u onom dokumentu od 1240. godine u kome doslovno stoji da je pristav u nekom sporu *Martinuxius filius condam comitis Uocin*, dakle Mihin otac Martinušić sin kneza Vučine.¹⁶

Inače o posjedu Drida, za koji su Trogirani bili veoma zainteresirani i za koji je Mihi Martinušiću bila isplaćena 1273. godine svota od 350 lira, piše Ivan Lucić, trogirski historičar na više mjesta, od kojih je neka uputno za naš problem u cijelosti i prenijeti: *Prije je navedeno da je Koloman, herceg Dalmacije, dao biskupu Tregvanu predij Drid ili Bosotjnu 1226. utnuvši tako svako pravo ili jurisdikciju koju je Vučina, knez trogirski, bio dobio od kralja Emerika njegova strica, što je bilo ponovljeno od kralja Andrije slijedeće godine u izdanoj potvrdi. Ali, kada je ovaj Vučina bio trogirskim knezom, to nije moguće saznati, jer nema isprava iz vremena njegove vladavine. Međutim nalazimo u spisima kancelarije jedan podatak od 4. lipnja 1263. godine da je Vučina kao knez ostavio prije pedeset godina jednu kapelu sa svim svojim priborom crkvi sv. Dujma (sada sv. Nikole) koja pripada monahinjama, pa prema tome mora biti da je vladao kao knez prije 1213. jer je tada bio knezom Ilija, sin kneza Grubeše, koji je bio knez Splita 1189. A ovaj se Ilija spominje kao trogirski knez također 1226. to jest godine kada je izdan spomenuti Kolomanov privilegij. Međutim Miha, sin Martinusija, sina pokojnog kneza Vučine, pokrene parnicu protiv biskupa i općine tražeći za sebe zemlje Drida koja je posredovanjem spomenutog kneza Gvida bila*

¹⁴ M. B a r a d a, *Trogirski spomenici*, I, Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium (dalje:MSHSM) 44, Zagreb 1948, 377. U samome dokumentu imenska je formula nešto drukčija, zapravo krnja pa time i pogrešna jer stoji samo "*Micha Martinusij filij condam comitis Uulcine*", što je navelo N. K l a i ć da Mihu proglasi sinom, a ne unukom kneza Vučine; cf. "Javni život grada i njegovih ljudi", *Povijest Trogira*, II/1, Trogir 1985, 157. Iz toga onda generiraju i druge pogreške.

¹⁵ *Juannes Gusco de Cadra uere fuit confessus et manifestus se habuisse et recepisse et apud se habere et sibique traditis, datas atque solutas esse a domino Duimo de Cega pro Mica Martinus de Cadra trecentas et quinquaginta libras venetorum paruulorum etc* , M. B a r a d a, op. cit., 490.

¹⁶ Vidi bilješku 12.

obustavljena i sklopljen ugovor u samostanu sv. Ivana Trogirskog 43. srpnja 1272. u kojem je općina obećala istom Mihi 350 lira malih denara ukoliko od kralja ne primi u zamjenu za Drid drugu zemlju. Tako se tu umiješao knez Guido kao jamac s jedne i druge strane. Iz ovog možemo nagadati da je sam knez Vučina bio u posjedu istog predija Drida u vrijeme kada je herceg Koloman poklonio biskupu.¹⁷

U glavi 4. pod naslovom "O pripadnosti Bosiljine" ponovno je riječ o istoj temi. Evo što kaže vrijedni Lucić: *S druge strane prema zapadu selo tada zvano Drid vjerojatno su posjedovali hrvatski knezovi, barem prema onome što proizlazi iz privilegija kojim ga je Koloman, drugi sin rečenog hercega Hrvatske i Dalmacije Andrije, godine 1226. podijelio trogirskom biskupu Tregvanu, iz kojeg ću navesti ono glavno:*

"Ono mjesto Drid sa svim svojim pripadnostima i susjednim pašnjacima, brdima, dolinama i svim obradivim zemljama unutar svojih granica ima na zapadu Stelponu (Strupin), na sjeveru trogirske zemlje zvane Mestline, na istoku more, a na jugu zemlje trogirskog samostana, ukidajući svako pravo i jurisdikciju koje je nekadašnji trogirski knez Vučina po naredbi kralja Emerika, strica našega, dobio na ovom mjestu, ili pak Petar iz Huma darovanjem Bele njegova brata, ili drugi sve do sada.

Ovaj je privilegij potvrdio sljedeće godine kralj Andrija proglašivši bezvrijednim i poništenim sva prava spomenutog Vučine i Budislava, rodaka kneza Grgura, ili drugih koji su ih tamo dobili".¹⁸

Ne zalazeći sada dublje u problem autentičnosti Kolomanove i Andrijiine isprave iz 1226. i 1227, a sačuvane su nam jedino unutar Beline darovnice iz 1242, čini se da skepsa prema tim dvama dokumentima onakva kakvu je izrazila N. Klaić

¹⁷ Ivan L u c i ć, *Povijesna svjedočanstva o Trogiru*, I, Split 1979, 242. Bjelodano je da je već i samom Luciću bio sasvim jasan rodbinski odnos među Mihom i djedom mu Vučinom. Čudno je da N. K l a i ć, koja piše povijest o Trogiru i uvelike se koristi upravo Lucićem, previda ovo mjesto pa čini pogrešku spomenutu u bilješci 14. Vidi se iz citata i datuma da se Lucić koristio onim istim izvorom koji je kasnije objavio M. B a r a d a u *Trogirskim spomenicima*. N. Klaić interpretira taj događaj ovako: "Čini se da je uprava tako ojačan Split počeo vršiti pritisak na trogirsku općinu i crkvu primoravši ih da se nagode s bribirskim knezom Mihom Martinušićem za Drid. Do nagodbe dolazi ljeti 1272. Miha je sin kneza Vučine koji je vodio s trogirskom općinom dugotrajnu parnicu zbog svog dijela dridskog posjeda... Stječe se dojam da trogirska općina i biskup nisu baš sasvim dobrovoljno pristali na isplatu odštete, ali Vučeta je tada bio splitski načelnik i odgadanje više nije bilo moguće." (Op.cit. 157.) Dakle, iako je Miha u tim godinama više puta izričito spomenut kao Zadraniin, po N. Klaić on je bribirski knez.

¹⁸ I. L u c i ć, op.cit., 120.

apsolutno stoji.¹⁹ U našem su slučaju ovi falsifikati ipak dragocjeni jer temeljem njih otkrivamo pravo porijeklo Mihe Martinušića. Mihin djed bio je trogirski knez Vučina i najbliži rođak Grgura Bribirskog! Iz jednog pak pisma informiramo se da je u godinama 1221/1222. zasigurno bio i knezom trogirskim i načelnikom splitskim.²⁰ U to je isto vrijeme splitskim knezom bio onaj Višen kojega je nedugo zatim ubio spomenuti Grgur Bribirski, kako nam to slikovito i pomalo zlobno prenosi Toma Arhiđakon.²¹ "Knez Vučina", primjetit će N. Klaić "je za sada prvi poznati hrvatski velikaš koji je držao dvije časti u dva susjedna dalmatinska grada".²²

Sin trogirskog kneza Vučine bijaše Martinušić, kako to bjelodano svjedoče neki ranije citirani dokumenti.²³ Ako je to ista osoba koja se pojavljuje i 1251. ("*Comite Martinussi cum fratre suo Jorre*"²⁴), a nema razloga u to sumnjati, onda se popunjava slika predaka Mihe Martinušića i stricom imenom Đore (?). Taj knez Martinušić iz netom citiranog dokumenta iz 1251. godine zapravo je otac našega Mihe Zadrana i zasigurno znademo da je obnašao službu splitskoga načelnika u 1263. godini.²⁵

Da bismo spoznali sve o mogućim precima Zadrana Mihe Martinušića valja svratiti pozornost i na jednu epizodu iz 1290. godine, o čemu nas detaljno izvještava Lucić. U stranačkim borbama u Trogiru toga doba, a koje je trogirska općina odlučila razriješiti, sudjelovalo je pet sinova nekog Jakova Pećija (Peci, Petii). Jedan od te petorice nosi ime Martinusi. Sinovi Jakova Pećija protjerani su iz Trogira uz visoko jamstvo od 900 srebrnih maraka koje zajedno snose Splićani, Bribirci, Zadrani, Šibenčani i Trogirani. Tu je čitav popis pojedinaca koji jamče sa po 100 libara, a izuzetak su Zadrani Vito de Cerne, bivši splitski načelnik sa 500, Miha Martinušić sa 1000, Vučina sin pok. Budislava iz Bribira sa 500, te trojica knezova krčkih sa 1000 libara.²⁶ To je tijesan krug veoma odabranih individua

¹⁹ "Ali iste ili slične diplomatičke formule, uglavnom strane ugarskoj kraljevskoj kancelariji, daju nam za pravo da i ovu tobožnju potvrđnicu svrstamo u falsifikat." (N. K l a i ć, op.cit, 114.)

²⁰ CD, III, 209.

²¹ T o m a A r h i đ a k o n, *Kronika*, Split 1977, 93.

²² N. K l a i ć, op.cit., 85.

²³ Vidi bilješku 12 i 14.

²⁴ CD, IV, 461.

²⁵ CD, V, 250.

²⁶ I. L u c i ć, op.cit., 323.

(knezovi ili načelnici splitski, trogirski, bribirski, krčki), a Miha Zadranin prednjači u iznosu. Jakov Peći bijaše očito plemićkog podrijetla jer se spominje i kao jedan od baštinka Crkve Sv. Martina na trogirskom trgu.²⁷ Kako je on Peći, a jedan od njegovih sinova Martinusi, nije nemoguće da bi bio u tješnjem srodstvu s Mihom Martinušićem Pećarom. Možda su ove imenske formule i pravi putokaz za rješenje nepoznanice zašto se Martinušići nazivaju i Pećari. Ta upravo Miha ulaže 1000 libara kao jamstvo za petoricu prognanih. Da li možda svojih nećaka?

Ovim se iscrpljuje opseg izvora a i problema vezanih uz direktne pretke Mihe Martinušića Pećara Zadrana. Od osmog desetljeća 13. stoljeća on je u Zadru, a zasigurno i ranije. Zadarski dokumenti od ovog vremena postaju brojniji i pružaju dovoljno informacija da bi se dalje mogao pratiti razvitak porodice bez određenih poteškoća. O članovima obitelji kroz 14. stoljeće nastojat ćemo citirati sve vijesti iz tiskane građe, a i većinu arhivskih. Za 15. stoljeće valja svakako mijenjati pristup. Pretežno će to biti probrane arhivske vijesti koje osiguravaju nesmetan tok praćenja rodbinskih odnosa u ovoj porodici. Krenimo stoga redom od samog početka:

1. Vučina Bribirski, rođak kneza Budislava i kneza Grgura od kralja Emerika dobio posjed Drid koji su njegovi baštinci držali zasigurno do 1242. kada su Trogirani na temelju predočenih falsifikata ishodili od kralja Bele poseban privilegij za iste terene. Imao je osobnu kapelu (crkvicu?) koju je obdario a onda poklonio trogirskim benediktinkama. Bio je knez trogirski i načelnik splitski, a umro je prije 1240, kada se spominje u imenskoj formuli svoga sina Martinušića. Čini se da je imao i drugog sina Đoru.

2a. Martinušić Vučine, spominje se prvi put 1240. kao pristav u Zadru i vjerojatno je prvi zadarski građanin od ovog bribirskog roda pa onda postaje jasno zašto se njegovi nasljednici zovu Martinušići. Može se na temelju toga iznijeti pretpostavka da je bio oženjen nekom zadarskom plemkinjom.²⁸ Spominje se s titulom *comes* 1251. i 1263, kada je splitski načelnik. Godine 1272, kada se u

²⁷ I. L u c i ć, op.cit., 294.

²⁸ To zasigurno bijaše učestao slučaj, mada nam nije uvijek i dokumentiran. Utoliko navodim primjer najbogatijeg zadarskog građanina Cose Saladina čija je sestra bila žena kneza Jakova Bribirskoga. To je očigledno na temelju njegove oporuke u kojoj doslovce stoji kako su sinovi Jakova Bribirskog nećaci Cose Saladina. M. Z j a Ć i ć, *Spisi zadarskih bilježnika Henrica i Creste Tarrallo 1279-1308*, (dalje:SZB,I), 88....*item filli comiis Jacobi de Breberio nepotes mei...*

Zadru spominje neka njegova zemlja kod Bokanjačkog blata, više nije na životu.²⁹ Imao je brata Đoru te sinove Stjepana, Vučinu i Mihu.

2b. Đore Vučine o kome je samo sačuvan citirani podatak da je brat Martinušića.

3a. Stjepan Martinušić poznat iz nekolicine dokumenata zadarskog i trogirskog porijekla. Prvi se put spominje 1242. vezano uz problem uvođenja trogirske općine u posjed što ga je kralj Bela IV otuđio njegovu pokojnom djedu Vučiću odnosno ocu Martinušiću. Lucić naime prenosi da *"ispravom izdanom u Klisu 16. svibnja 1242. Stjepan biskup Vaca i zabrani nadbiskup ostrogonski, svjedoči da je kralj Bela potvrdivši Trogiranima privilegije postavio Stjepana, sina Martinusijeva za pristava da uvede Trogirane u posjed spomenutih zemalja, a jer je kralj otputovao i postavio njega na svojem mjestu u Dalmaciji, spomenuti se pristav vratio njemu i obavijestio ga da je Trogirane uveo u posjed zemalja navedenih u privilegiju"*.³⁰ U godini 1261. svjedok je u dvama zadarskim dokumentima; 1282/83. spominje se i njegova kći Machoca.³¹ Učestalije ga srećemo u zadarskim dokumentima ali već kao pokojnika u 1289-90. u imenskoj formuli sina Ciprijana.³²

3b. Vučina Martinušić, valjda najstariji sin, koji nosi ime po djedu knezu trogirskom, spomenut često ali isključivo u imenskim formulama svoje djece 1290, 1292, 1293.³³ Imao je petero djece, tri kćeri Radu, Maricu te Streiu čija nam je oporuka u ulomcima sačuvana i iz koje se iščitava Strein miraz od 200 libara, ime njena muža Jakova, dviju spomenutih sestara te spoznaja o tome da je njen otac Vučina tada mrtav.³⁴ Sinovi su mu bili Federik i Teodor. Izdavač građe griješi kada ga identificira s istoimenim nećakom iz zadarskih isprava od 1309. godine.³⁵

²⁹ CD, VI, 30: "*Terras codam Martinuscii ad Ognacouam blatam*".

³⁰ I. L u c i ć, op.cit., 163-163.

³¹ CD, VI, 413, 455.

³² SZB, I, 190, 210, 216, 217, 223.

³³ CD, VI, 335; CD, VII, 16, 123.

³⁴ M. Z j a č i ć-J. S t i p i š i ć, *Spisi zadarskih bilježnika Ivana Qualis, Nikole pok. Ivana, Gerarda iz Padove 1296 - 1337*, Zadar 1969. (dalje:SZB, II), 8.

³⁵ SZB, II, vidi indekse 318.

3c. Miha Martinušić-Pećar, za nas ključna osoba u ovom razdoblju kako po povijesnom značenju tako i po činjenici da je prema dokumentima koji se upravo na njega odnose bilo moguće ustvrditi porijeklo zadarskih Pećara-Martinušića od Vučine Bribirskog, trogirskog kneza. Najranije ga susrećemo u Trogiru 1272/73, kada posredstvom krčkoga kneza Gvida uspijeva dobiti 350 libara od trogirske općine za one dridske terene koje njegov otac Martinušić bijaše izgubio privilegijem kralja Bele IV. U zadarskim dokumentima učestalo se spominje od 1275. do 1309, kada je već mrtav. Zadržao je još uvijek čvrstu vezu s Bribircima pa ga tako Vučeta, sin pok. kneza Budislava, obdaruje nekim terenima u zadarskoj okolini, o čemu je već bilo govora. Riječ je očito o Vučeti, sinu onog Budislava, rodaka kneza Vučine, što se s njim zajedno spominje kod Lucića kao posjednik Drida. Vučeta Budislavov izričito ističe kako ga obdaruje terenom u Rači "*pro amore et pure dilectione quam habeo in te Micha*".³⁶ U sljedećim godinama ima već važnu ulogu u gradu, on je primjerice 1277. godine zadarski predstavnik (svjedok) pri ugovaranju i sklapanju mira između Splićana i Trogirana. Zadrani u tom sporu imaju odlučujuću mirovnu ulogu: Preste Kotopanja i Domald Zadulin kao mirovni suci, a Vito de Cerna je u tom času splitski potestat.³⁷ Godine 1278. daje Miha u najam neki teren na Pašmanu.³⁸ Učestalo se pojavljuje 1289/90. kao svjedok,³⁹ kao pristav u nekim parnicama,⁴⁰ a i u nekim je novčanim poslovima sa Vitom de Cerne.⁴¹ Tada konačno Miha i Vito jamče sa 1500 libara za sinove Jakova Pećija, o čemu je bilo riječi ranije. Iste je godine, ponovo kao Pećar, svjedok, a spominje se i u oporuci Stjepana de Blasio kao posjednik nekog terena na Dugom otoku glede novčanog duga za taj teren.⁴² Saznajemo te godine i za "*terra Pecari*" u Petrčanima,⁴³ a upravo će se tereni u Petrčanima i Žmanu na Dugom otoku naći kasnije u posjedu osoba s patronimikom Martinušić. U narednim godinama susrećemo ga opet, 1301. kao zastupnika u dvije oporuke,⁴⁴ a

³⁶ Vidi bilješku 13.

³⁷ CD, VI, 203, 211.

³⁸ CD, VI, 268.

³⁹ CD, VI, 640; SZN, 207.

⁴⁰ SZB, I, 112, 114, 119.

⁴¹ SZB, I, 168.

⁴² SZB, I, 71, 128.

⁴³ SZB, I, 154.

⁴⁴ SZB, II, 39, 68.

sljedeće 1302. godine kupuje neko zemljište na Pašmanu ispod brda Kruna.⁴⁵ Te je godine u popisu deseterice odabranih odličnih građana Zadra,⁴⁶ a 1303. prodaje se na dražbi posjed neke udovice zbog duga od 260 libara malih mletačkih denara što ga ima prema našem Mihi.⁴⁷ Ponovo je 1305. u istom društvu odličnih zadarskih građana,⁴⁸ a godine 1309. u imenskoj formuli svoga sina Vučine spominje se kao pokojnik.⁴⁹

4a. Federik Vučine Martinušića spominje se samo kao *examinator* u jednom dokumentu iz 1290. godine.⁵⁰

4b. Teodor Vučine Martinušića *examinator* je u dva navrata 1292. i 1293. godine.⁵¹

4c. Ciprijan Stjepana Martinušića spominje se u pet dokumenata 1289/90.⁵²

4d. Vučina Mihe Martinušić, za koga upravo istaknusmo da se spominje prvi put 1309. godine, najfrekventnija je osoba zadarskih dokumenata drugog i trećeg desetljeća 14. stoljeća. O njemu su sačuvani brojni podaci zbog njegove velike aktivnosti i značenja što ga je imao u gradu. U godini 1309. ustupa stanovnicima Tukljače na obradu svoju zemlju na Pašmanu u Barotulu tik posjeda Samostana Sv. Nikole i Jelene udove kneza Nikole,⁵³ a 1312. je svjedok u jednom dokumentu.⁵⁴ Naredne godine 1313. širi posjed u Rači kupnjom za 50 libara malih mletačkih denara od Petra Matafara.⁵⁵ To je očito nastavak širenja onog posjeda u

⁴⁵ CD, VII, 99.

⁴⁶ CD, VIII, 35.

⁴⁷ CD, VIII, 53.

⁴⁸ CD, VIII, 99.

⁴⁹ CD, VIII, 254.

⁵⁰ CD, VI, 335.

⁵¹ CD, VII, 116, 132.

⁵² Vidi bilješku 32.

⁵³ CD, VIII, 254.

⁵⁴ CD, VIII, 321.

⁵⁵ CD, VIII, 332.

Rači što ga je njegov otac Miha stekao još 1275. od Vučine Budislavljeva Bribirskog. U sljedećoj godini ponovo širi svoj posjed na Pašmanu i to zamjenom za neki teren u Bibinju što ga prepušta Desi iz obitelji Fanfogna. Tereni na Pašmanu su na lokalitetima Longin i Conaplica.⁵⁶ Godine 1315. prodana su na dražbi dva komada zemlje na lokalitetu *Firini lassi* u Rači za dug od 80 libara malih mletačkih denara što ga je Vučina imao prema spomenutom Desi.⁵⁷ U 1317. susrećemo ga u dva navrata kao *examinatora*,⁵⁸ nedugo zatim u vezi s nekim novčanim poslovima koje je obavljao u ime komune,⁵⁹ posuđuje zatim svotu od 6 mletačkih groša,⁶⁰ te isplaćuje na ime dote svoje unuke Dobrice 300 libara malih mletačkih denara Jakovu sinu već spomenutog Dese iz obitelji Fanfogna.⁶¹ U godini 1318. daje na obradu neke svoje terene "*ad montem*" te se tom prilikom prvi put spominje njegov posjed "*ad Rouinas*".⁶²

Nedugo zatim posuđuje od braće Petra i Rajnerija svotu od 169 libara malih mletačkih denara koje će uložiti u trgovinu zajedno s Nikolom Zurijanom.⁶³ Spominju se iste godine i njegovi posjedi u Tukljači i u Blatu kod Bokanjca.⁶⁴ Dana 15. I. 1318. čini nekoliko pogodbi sa svojim seljacima, a nešto kasnije bilježimo opet neke novčane isplate koje prema njemu ima Koža Saladin, prema današnjem saznanju najugledni i najbogatiji zadarski građanin.⁶⁵ Iste godine susrećemo se još u dva navrata s njegovim imenom,⁶⁶ a u narednoj godini 1319. ponovno širi svoj posjed u Rači površinom vrijednom 300 libara malih mletačkih denara,⁶⁷ a kupnju ponavlja opet i godinu dana kasnije, dakle za novih 300 libara na

⁵⁶ CD, VIII, 356.

⁵⁷ CD, VIII, 386.

⁵⁸ SZB, II, 110 i 111.

⁵⁹ SZB, II, 113 i 114.

⁶⁰ SZB, II, 125.

⁶¹ SZB, II, 126.

⁶² SZB, II, 143.

⁶³ SZB, II, 145.

⁶⁴ SZB, II, 148.

⁶⁵ SZB, II, 148 i 149; N. Klaić-I. Petricioli, op.cit., 227, 229, 230.

⁶⁶ J. Stipišić, *Spisi zadarskog bilježnika Franje Manfreda de Surdis iz Piacenze 1349-1350*, Zadar 1977. (dalje: SZB III), 164 i 186.

⁶⁷ CD, VIII, 526.

istom mjestu.⁶⁸ Ponovo o njemu ima vijesti i 1323. kada u dva navrata nastavlja na Pašmanu kupovati manje čestice,⁶⁹ a sljedeće 1324. još je jednom kupac u Rači, ovog puta od Tome de Cucilla,⁷⁰ dok 1325. ponovo širi posjed na Pašmanu.⁷¹ Godinom 1326. datirana je srebrna škrinjica za relikvije Sv. Krševana na kojoj je ubilježeno njegovo ime. Ovo je svakako najdragocjeniji pa i najkvalitetniji zlatarski proizvod prve polovine 14. stoljeća u Zadru, a i u Dalmaciji.⁷² I u godini 1327. kupuje terene na Pašmanu,⁷³ a dvije godine potom daje na nasad terene u Rači na mjestu "Firini lassi".⁷⁴ Posljednji put kupuje terene na Pašmanu 1331,⁷⁵ a pri kraju iste godine umire. Nedugo nakon njegove smrti dana 6. siječnja 1332. sastavljen je inventar dobara pok. Vučine uz prisustvo njegove žene Marice i sina Nikole.⁷⁶ Valja odmah istaknuti da je s izuzetkom inventara jednoga Varikaše iz godine 1325. to najstariji sačuvani popis dobara jednog zadarskog građanina, što nije nimalo slučajno. I mada je ovaj dokument drastično oštećen, tek nam se u njemu Vučina pokazuje u pravome svjetlu. Inventar je pisan na 20 stranica sa po 15 stavki na svakoj. Pored uobičajenih predmeta kućnog inventara ističem samo sljedeće: raznobojna svila, šest krupnih zlatnih prstenova s dragim kamenjem, zlatna kutija i pozlaćeni poliptih (*anconia*), preko trideset potvrda o dužnicima kojima je posudio novac, oko trideset stavki o posjedovanju terena na različitim lokacijama, Petračane, Punta Mika, Iž, Pašman, kuće na Pašmanu, solane na otočiću Babcu, zatim tereni u Uskompahu, Snojacima, Dračevcu, Lukoranu, Dugom otoku, Artikovu selu, kuće na Pagu. Impresivni su i podaci o stoci,

⁶⁸ CD, VIII, 564.

⁶⁹ CD, IX, 106

⁷⁰ CD, IX, 168.

⁷¹ CD, IX, 223.

⁷² Škrinjica veličine 28 x 17 x 17 cm, prekrivena pozlaćenim limom, s iskucanim biljnim ornamentima i životinjskim likovima. Dodatno je ukrašena emajliranim pločicama s prikazima zadarskih zaštitnika apliciranim po njoj. Dio dugačkog natpisa koji spominje donatore i vrijeme izrade glasi: HOC OP(us) FVIT FACT(um) T(em)P(o)R(e) NOBILIUM VIROR(um) VITI CADVL(inis) VVLCINE MARTINVSII ET PAVLI DE GALCIGN(a) ANNO DOMINI M^o CCC^o XX° VI°. (M. G r g i ć, *Zlato i srebro Zadra i Nina*, Zagreb 1972, 165.)

⁷³ CD, IX, 328.

⁷⁴ CD, IX, 445.

⁷⁵ CD, IX, 551.

⁷⁶ HAZd, Magnifica comunita di Zara II.

primjerice u Ražancu na terenu Karnarutića, 50 krava u Dračevcu, 50 koza u Tukljači, 1000 grla stoke na Molatu, pa opet nekoliko desetaka volova (XX..) na Molatu, najmanje 200 grla (CC..) na Škardi i 300 koza na Premudi. Primjećujemo da podaci o posjedima u Rači, Blatu, Rouine nisu sačuvani, mada o njima znamo iz ranije spominjanih izvora. Naslućuje se i izvadak iz oporuke, koja nam nažalost nije sačuvana, u kojoj se u nedovoljno jasnom kontekstu spominju razne osobe: kći Prija, Petar Matafar, Grgur Lasničič od hrvatskog roda, Kurjakovići i mnogi drugi.

Već na temelju iznesenoga vidimo da je pred nama jedan od najbogatijih građana svoga doba, mada nedostatak inventara njegovih suvremenika do sredine 14. stoljeća ne omogućuje usporedbu. Vučina je k tome i vitez. Na posljednjoj stranici njegova inventara je popis oružja, iz kojega je vidljivo da može oboružati manju družinu. Tu se spominju kacige i viziri, drugi dijelovi raznih oklopa, šest mačeva, razni lukovi, deset balestara i slično. Konačno godinom 1332. datirana je i bista-relikvijar Sv. Magdalene u riznici zadarske katedrale načinjena po naredbi pok. Vučine Martinušića.⁷⁷ Iz kasnijih dokumenata saznajemo da je svoje sinove oženio kćerima najuglednijih i najbogatijih zadarskih građana, Kože Saladina i Petra Matafara. Poznato je da je miraz jedne od Saladinovih kćeri Pelegrine najveći u Zadru prve pol. 14. stoljeća, u iznosu od 1600 libara malih mletačkih denara.⁷⁸ Tako sada s Vučinom dobivamo pravi uvid u mjesto koje je zauzimala ova porodica u 14. stoljeću, a posve sigurno u tome bijaše već velika zasluga i njegova oca Mihe, koji nije bez razloga u popisu najuglednijih građana 1303. i 1305. i koji je već prije 1275. imao jake veze s porodicom Šubića, čiji članovi upravo sada na kraju 13. i početku 14. stoljeća obnašaju bansku vlast u Hrvatskoj i Bosni kao posve samostalni vladari. Uz već spominjanu ženu Maricu, nama na žalost nepoznata roda, i sina Nikolu imao je još drugog sina, Ivana-Buzolu, te kći Priju.

5a. Nikola Vučine Mihina se prvi put spominje u popisu dobara svoga oca 1332. godine, a zatim tek 1334, kada nastavlja očevu aktivnost kupnjom za daljnjih 300 libara malih mletačkih denara terena u Rači.⁷⁹ Te se iste godine prodaju na

⁷⁷Poprsje od pozlaćenog lima vel. 35 x 27 cm, čijim podnožjem teče dvoredni natpis. Dio koji se odnosi na darovatelja i vrijeme izrade glasi: AN(no) D(om)INI M^o III° III° II°/1332/ MENSE NOVEMBRIS HOC OP(us) FAC(tu)M E(st) P(ro) A(n)I(m)A OL(im) VOLCIGNE DE MARTINUSIO. AD HONOREM D(ei) ET BEATE MAGDALE(ne) IN QUO POSITA E(st) SVA MANDIBVLA. (M. G r g i ć, op.cit., 159.)

⁷⁸ CD, X, 625.

⁷⁹ CD, X, 159.

dražbi njegove solane na Babcu i vinograd u Tukljači za cijenu od 361 libre, a kupuje ih Petar Matafar, Nikolin tast.⁸⁰ Godine 1334. kupuje vrt na Pašmanu u "villa Magna",⁸¹ a 1335. ga susrećemo kao svjedoka imenom Nikola pok. Vučine Pećar.⁸² On nanovo 1336. kupuje manji komad terena u Rači,⁸³ a 1338. se spominje njegova kuća u predjelu *beccarie* u blizini kuće Mihe Roža. Dokument svjedoči o ogromnom bogatstvu Mihe Roža koji je od izvršitelja oporuke Filipa Roža kupio imetak za cijenu od 16000 libara.⁸⁴ Iste se godine kao zadarski predstavnik, odnosno svjedok, spominje na Pagu u vrijeme kneza Franje Bartulova Grisogona, kada Pažani sastavljaju neko traženje od Zadrana.⁸⁵ Godine 1341. Nikola Martinušić će platiti 28 libara malih mletačkih denara za crijep istom Franji pok. Bartula Grisogona.⁸⁶ Posjedovao je i neki teren u Preku "ad montem Briacel verch"⁸⁷ i neke solane na Pašmanu koje je prodao Jurju Zadulinu,⁸⁸ a k tome i neke na Pagu.⁸⁹ Oporuku je diktirao u Veneciji 1347. godine.⁹⁰

Saznanje o njegovoj venecijanskoj oporuci nije nimalo nevažno. Godine 1345-1358. možda su najteže u povijesti grada uopće (s izuzetkom katastrofe iz 20. stoljeća). To je period u kome nije uspjelo Zadranima odmetnuti se od mletačke vlasti, te su nakon dugotrajne i konačno uspješne opsade Zadra uslijedile drastične represalije Mlečana. One su pogodile poglavito zadarski patricijat, a svakako su najgore prošli najodličniji mu pojedinci koji su bili i glavni nosioci ideje odmetništva. Već od 1345. u Veneciji su neki plemići kao zarobljenici "infirmi

⁸⁰ CD, X, 141.

⁸¹ CD, X, 165.

⁸² CD, X, 237.

⁸³ CD, X, 272.

⁸⁴ CD, X, 376; M. M. F r e j d e n b e r g, *Patricijat dalmatinskih gorodov XII-XIV vekov*, Leningrad 1966, 41.

⁸⁵ SZB, II, 242.

⁸⁶ CD, X, 642.

⁸⁷ SZB, III, 24.

⁸⁸ CD, XV, 177.

⁸⁹ J. S t i p i š i ć, "Inventar dobara zadarskog patricija Grisogona de Civalellis iz 1384. godine", *Zbornik Historijskog zavoda JAZU*, 8, Zagreb 1977, 375-410.

⁹⁰ CD, XIII, 264.

ad mortem”,⁹¹ a Saladin iz obitelji Saladina jedini pokušava bijeg no uskoro biva opet uhićen.⁹² Nakon slamanja otpora 1346. u Veneciju je dodatno konfinirano 50 najuglednijih zadarskih patricija,⁹³ a njih 100 prognano je na otoke da bi se osujetila ponovna pobuna.⁹⁴ U tom razdoblju u gradu živi jedva koji plemić, kako to ilustriraju notarski spisi Mamfreda iz Piazenca u godinama 1349-1350.⁹⁵ Mnogi se konfinirani Zadrani spominju poimenično bilo da su, nemoćni i posve osiromašeni, zamijenjeni drugima,⁹⁶ bilo kada im se jednome po jednome dopušta povratak kući u godinama 1350-1353,⁹⁷ kada preostaju još samo osmorica. No među spominjanima nema Nikole Martinušića, na temelju čega valja zaključiti da je stradao ranije, a to indicira i njegova oporuka sastavljena 1347. u Veneciji.⁹⁸ I bez tog podatka ne bi bilo moguće pretpostaviti da je Nikola izbjegao represijama, s obzirom na već istaknutu ulogu obitelji i njeno značenje. Zanimljivo je da je u tom razdoblju umro i Franjo Bartulov Grisogono, spominjani paški knez, muž Pelegrine Saladinove, čovjek koji je dobio najveći zadarski miraz.⁹⁹ Pa i sami Saladini su jedna od najteže pogođenih obitelji. Da li je ista sudbina zadesila i Nikolina brata Ivana-Buzolu, nije nam poznato, no ni on nije na životu 1350.¹⁰⁰ Ivan je, vidjet ćemo uskoro, bio drugi zet Kože Saladina, dakle pašanac Franje Grisogona. Mada je zbog nedostatka građe teško sa sigurnošću kriviti za njihovu preranu smrt isključivo Serenissimu, ipak njen udjel u tome nipošto ne bi trebalo omalovažavati. Nikola je, kako saznajemo iz dijela citirane oporuke, bio oženjen Maricom Petra Matafara, a imao je najmanje dva sina - Vučinu i Mišula; dakle obojici je nadjenuo imena uobičajena u obitelji, jedno prema djedu, a drugo prema

⁹¹ Š. L j u b i ć, *Listine o odnošajih između Južnoga Slavenstva i Mletačke republike*, I-X, Zagreb 1868-1891. (dalje:Listine), II, 309.

⁹² Š. L j u b i ć, *Listine*, II, 280; *Listine*, III, 120, 124, 211.

⁹³ Š. L j u b i ć, *Listine*, II, 439.

⁹⁴ Š. L j u b i ć, *Listine*, III, 66.

⁹⁵ SZB, III

⁹⁶ Š. L j u b i ć, *Listine*, III, 9, 52, 66.

⁹⁷ Š. L j u b i ć, *Listine*, III, 1, 48, 135, 158, 165, 168, 170, 171, 211, 242, 246, 259, 263, 265.

⁹⁸ Vidi bilješku 91.

⁹⁹ Vidi bilješku 78.

¹⁰⁰ SZB, III, 140 i 145.

pradjedu.¹⁰¹ U godinama 1349. i 1350. nalazimo kao međaše u Preku i Tukljači “*heredes Nicolai de Pechiar*” čime se nepobitno potvrđuje da je već mrtav.¹⁰²

5b. Ivan (Buzola) Vučine Pećar. Sa ovom imenskom formulom javlja se 1350. godine već preminuli otac Mišula. Mišul je siročić o kome u travnju preuzima brigu njegova tetka Pelegrina Saladinova, udova Franje Bartulova Grisogona.¹⁰³

Pelegrinina sestra Konstanca, jedna od četiriju kćeri Kože Saladina, bila je udana za Ivana Martinušića kako saznajemo iz dokumenata mnogo kasnijeg datuma, a to znači za Ivana Buzola pok. Vučine Pećara. U času kada preuzima skrb nad sestrim sinom Pelegrina je već udovica, mada je njena impresivna dota isplaćena tek pet godina ranije.¹⁰⁴ Njen pokojni muž Franjo Grisogono bio je još 1325. maloljetan,¹⁰⁵ 1337. je paški knez,¹⁰⁶ a 1341. se najvjerojatnije oženio.¹⁰⁷ Za njim je u majke ostao jedinac Maur kojega će ona također nadživjeti.¹⁰⁸

6a. Vučina Nikole Vučine Martinušića spominje se samo u oporuci svoga oca 1347, vjerojatno stariji sin jer nosi ime po djedu. Umro je prije 1359.

6b. Mišul Nikole Vučine Martinušića, umro 1359, kada mu rođaka Mišula Ivanova proglašavaju nasljednikom njegovih dobara.¹⁰⁹

6c. Miho Ivana (Buzole) Vučine Martinušića. Maloljetni Mišul odrasta u obitelji Grisogona uz svoju tetu Pelegrinu, najbogatiju Zadranku, te njezina sina,

¹⁰¹ Vidi bilješku 99.

¹⁰² SZB, III, 24, 67.

¹⁰³ Vidi bilješku 101.

¹⁰⁴ Vidi bilješku 78.

¹⁰⁵ HAZd, Oporuke deponirane u kancelariji zadarskih knezova 1318-1692, vol. I, 14.

¹⁰⁶ Vidi bilješku 86.

¹⁰⁷ Vidi bilješku 78.

¹⁰⁸ Oporuka Maura Grisogona, koji umire 1370, sačuvana je u HAZd, Oporuke u kancelariji zadarskih knezova 1318-1692, vol. I, 10.

¹⁰⁹ CD, XII, 599.

svog rođaka Maura.¹¹⁰ Punoljetnost stječe najvjerojatnije u vrijeme oko Zadarskog mira 1358, kada se u gradu situacija uvelike izmijenila uspostavom nove vlasti koja će izuzetno blagotvorno djelovati na ekonomski razvitak grada. Godine 1359. umire mu rođak Mišul, sin njegova pokojnog strica Nikole, te naš Mišul Ivanov postaje baštinikom njegovih dobara.¹¹¹ Sljedeće godine kao Mišula Pečara susrećemo ga u tužbi opatica Sv. Nikole, jer njegovi seljaci napasaju stoku u Blatu na samostanskim dobrima,¹¹² a 1362. obećava da će ispuniti legate iz oporuke svoga strica Nikole, o čemu je već bilo govora. U tom trenutku nisu više na životu sinovi pok. strica Nikole.¹¹³ Godine 1366. u Račicama je posjednik nekog terena kao Miha Pečar,¹¹⁴ a 1367. kao Miha Ivanov Martinušić daje na nasad neki vinograd u Rači,¹¹⁵ te osam gonjaja na Ugljanu.¹¹⁶ Dvije godine kasnije umire mu prva žena Kaća, kći Andrije Maurova Grisogona.¹¹⁷ Godine 1370. svom težaku u Žmanu na Dugom otoku zamjenjuje teratik od 1/4 novčanom rentom od 5 libara po gonjaju,¹¹⁸ a uskoro će umrijeti i njegov rođak Maur, sin Pelegrine, te je Miha jedan od izvršilaca njegove oporuke.¹¹⁹ Maur ostavlja Mihi 15 solana na Pagu u predjelu Sv. Mihovila na lokalitetu Jezerine,¹²⁰ no kako se kasnije ispostavilo da je preostalo za Maurom samo 12 solana, njegova će se majka Pelegrina potruditi da ispuni želju svoga jedinca te sama Mihi poklanja tri solane što nedostajahu.¹²¹

U godinama 1375. i 1376. Miho je jedan od prokuratora zadarske komune, a u tom razdoblju širi svoj posjed na Pašmanu, kako su to činili i njegovi preci.¹²² Dana 9. travnja 1378. isplaćuje klesaru Jurju iz Dubrovnika 15 florena za neke

¹¹⁰ Vidi bilješku 101.

¹¹¹ Vidi bilješku 110.

¹¹² CD, XII, 30.

¹¹³ CD, XIII, 264.

¹¹⁴ HAZd, SZN P. Perencanus, B I, F I, 48.

¹¹⁵ HAZd, SZN P. Perencanus, B I, F I/5, 12.

¹¹⁶ T. R a u k a r, op.cit., 156.

¹¹⁷ CD, XIII, 175.

¹¹⁸ HAZd, SZN P. Perencanus, B I, F I/13, 9; T. R a u k a r, op.cit., 185.

¹¹⁹ CD, XIV, 102; CD, XVI, 1213. Vidi i Maurovu oporuku u bilješci 109.

¹²⁰ CD, XIV, 102.

¹²¹ Isto.

¹²² CD, XV, 177.

kamenarske radove koje mu je ovaj ranije izveo.¹²³ Od godine 1380. saznajemo nešto više o njemu kao aktivnom trgovcu. Držao je, naime, tada u najmu neki dućan u kući Marina Matafara, a u prosincu je Mihin poslovni agent u Splitu Teodosije Leonov ugovorio kupovinu 1000 kastrata sa knezom Jurjem Kurjakovićem, zastupnikom kneginje Margarite, po cijeni od 50 solida po glavi. Miho je sam otišao u Cetinu i pregledao stado te naredio da životinje prevezu preko rijeke, no tom ih je prilikom velik dio postradao, zbog čega je pokrenut spor pred splitskim kaptolom godine 1381. Margarita je naime smatrala da joj zbog propasti stada pripada odšteta od 800 dukata.¹²⁴ Vidjet ćemo da je i kasnije Miha održavao izravne veze sa Splićanima udavši tamo i svoju kćer Konstancu. U 1382. je među izvršiocima oporuke Radika Klapčića iz Bićine.¹²⁵ Vidimo da je i on, poput svojih predaka pradjeda Mihe i djeda Vučine, još uvijek u vezi sa rodovskim plemstvom iz Hrvatske, jer Klapčići su od roda Lapčana. Saznajemo iste godine da zajedno s Mihom de Nassis posjeduje galiju *Sv. Krševan i Sv. Nikola*.¹²⁶ Spominje se 1384. neki njegov posjed u predjelu *Sv. Krševana i crkvice Sv. Fuske*.¹²⁷ Iste se godine klesari Antun Lovrin i Petar obavezuju napraviti mlin za mljevenje maslina u njegovoj kući,¹²⁸ a već sljedeće je godine taj mlin u najmu. Tri godine nakon toga isplaćuje miraz za svoju kćer Konstancu splitskome patriciju Nikoli Dujmovu Albertiju,¹²⁹ članu najuglednije splitske obitelji, koji obnaša i funkciju gradskoga suca. Miraz je velik, 400 zlatnih dukata, otprilike onolik koliki je imala i njegova teta Pelegrina sredinom stoljeća. Iste godine spominje se i posjed Mihe Martinušića "*in loco vocato Pechiarofchina*".¹³⁰

Godinu dana potom, 1388, raspada se dotada najveći poznati zadarski veleposjed, onaj Kože Bartulova Saladina. Kako su dotada izumrli svi muški potomci Saladina, imetak se dijeli na Kožine unuke ili pak na muževe Kožinih

¹²³ HAZd, SZN, P. Sarcana, B II, F 11, 19.

¹²⁴ Podatke za dućan vidi u *CD, XVI, 119*, a o trgovini s Margaretom M.A. nač i ć, *Gospodarski aspekti stočarstva cetinskog komtata u XIV st., Acta historico-oeconomica Jugoslaviae*, 14, Zagreb 1987, 75.

¹²⁵ HAZd, SZN, J. Casulis, B un, F I/1, 36.

¹²⁶ N. K l a i ć-I. P e t r i c i o l i, op.cit., 437.

¹²⁷ *CD, XVI, 437*.

¹²⁸ HAZd, P. Sarcana, B II, F 23, 14.

¹²⁹ *CD, XVI, 273*.

¹³⁰ *CD, XVII, 66*.

unukâ. Miha je jedan od Kožinih unuka, sin njegove kćeri Konstance, a ostali su nasljednici Vučina Matafar i brat mu Petar, zaderski nadbiskup, Blaž Soppe i osobito ugledan i cijenjen Jakov Raduč, doktor prava, bivši ankonitanski knez i čovjek koji je općenito igrao izuzetnu ulogu u gradu Ludovikova i poznijeg vremena.¹³¹ Krećemo se dakle uvijek u istom krugu najuglednijih zaderskih građana i sada nam postaje posve čitljiva pozicija Mihe u gradu. Prije svega valja istaknuti njegova dva djeda, po muškoj lozi Vučina Martinušić, o kome nemamo što dodati, po ženskoj Koža Saladin, o kome je znanost već izrekla svoj sud.¹³² Već spominjanima ranije, Franji Grisogonu, ujaku, i udovici mu Pelegrini Saladinovoj dodajemo sada i rođaka zaderskog nadbiskupa Petra Matafara. Naslijeđeno bogatstvo svojih predaka širi ostavštinom iz najvećeg zaderskog veleposjeda Saladina, ali tek pred kraj života, jer već 1390. on diktira svoju oporuku.¹³³

Godine 1389. vodi se neka rasprava o izvršenju posljednje želje Mihina rođaka Maura Franjina Grisogona, sina Pelegrine. Već ranije istaknuso da je Miha bio izvršiteljem te oporuke. Navodeći njegovo ime u instrumentu, vrijedni zaderski notar Artikucije 13. siječnja spominje ga kao: "...*Ser Michaellem quondam Ser Iohannis de Martinussio alias de Pechiaro...*" pa u istom instrumentu opet: "...*ipse Ser Michael de Pechiaro alias de Martinussio...*"¹³⁴

Iz Mihine oporuke saznajemo da je imao drugu ženu, imenom Frančeska, koja je na životu dugo nakon njega, čak 1424,¹³⁵ zatim pet kćeri, od kojih je u tom času bila udana samo Konstanca, valjda najstarija jer je nosila ime po svojoj baki Konstanci Saladinovoj, te druge četiri: Klara, Speronela, Fumija i Frančeska.¹³⁶ Potonja pak nosi ime po majci, drugoj ženi Mihinoj, iz obitelji Matafara.¹³⁷ Trojica njegovih sinova su Ivan (po Mihinu ocu) te Šimun i Lovro. Oporuka glasi na Mihi pok. Ivana Martinušića, dok će njegovi nasljednici još samo u pojedinim prilikama biti imenovani kao Martinušići. Sinovi Mihini: Šimun, Ivan i Lovro

¹³¹ N. Klaić-I. Petricioli, op.cit., 363, 369.

¹³² Vidi bilješku 65.

¹³³ HAZd, SZN Articucius, B I F III/3, 30, govori o diobi Saladina jednako kao i T. R a u k a r, op.cit., 117, a oporuka Mihe Martinušića u CD, XVII, 247.

¹³⁴ Vidi bilješku 7.

¹³⁵ NBZd, MS 461 G. Ferante, Regesti dell'Archivio notarile di Zara, 132. II. 30, 9.

¹³⁶ CD, XVII, 247.

¹³⁷ HAZd, SZN, Articucius, B II, F IV, 75, u dokumentu od 11. VI 1392, gdje stoji: "...*domine Francescine de Matafaris relicte quondam ser Miche de Pechiaro.*"

kao i svi njihovi nasljednici, o čemu će biti riječ kasnije, redovito se nazivaju Pećari. Nije slučajno da nam je sačuvana oporuka Mihe Martinušića: ona će u kasnijim vremenima imati važnu ulogu u raspravama o nasljedstvu kod svih Pećara. Zato njegovo ime i stoji na samom početku rodoslovnih stabala sastavljenih kasnije, a zato se i naziva Miha Pećar ili Martinušić. On je u oporuci posebno istakao da proglašava svojim baštinicima samo muške potomke, dok je ženskim članovima obitelji oporučno ostavio novac.¹³⁸ Mada oporuka pruža određeni uvid u njegovo materijalno stanje, ipak je neobična šteta što nam nije sačuvan inventar njegovih dobara. Umro je prije 28. siječnja 1390. kada se spominju "*hereditaria olim ser Miche de Pechiaro*",¹³⁹ a već 6. veljače, dakle tjedan dana nakon smrti, Pelegrina predočava njegov inventar rektorima grada.¹⁴⁰ Ne čudi nas, dodajmo i to, da je za komisara svoje oporuke izabrao tetu Pelegrinu. Ova sada već stara udovica diktirat će svoju oporuku tek 1392, ne samo skoro 50 godina nakon smrti svoga muža već i nakon što je sahranila oba dječaka koje je podigla: sina Maura pa nećaka Mihu. Svoja će dobra Pelegrina zavještati crkvi gradnjom dvaju zadarskih samostana, onog ženskog Sv. Katarine te franjevačkog na Pašmanu uz Crkvu Sv. Dujma što ju je već ranije podigla kao ispunjenje oporučne želje svoga jedinca Maura.¹⁴¹

S Mihom Pećarom Martinušićem smo već na izmaku 14. stoljeća. Trojica njegovih sinova, koji su građani Zadra u prvim desetljećima 15. stoljeća, ulaze u novo razdoblje kako u razvitku samoga grada tako, rekao bih, i u porodici o kojoj je riječ. Nasljednici Mihe Pećara žive ponovo u prilično nemirnom i uzbuđljivom vremenu, kada vjernost ugarskoj kruni građanima polako prestaje biti onako pogodna kako to bijaše za Ludovika I Velikog. Dinastičke borbe među Žigmundom i napolitanskim Anžvincima osjetit će se i u samom gradu, a rezultirat će najprije gubitkom otoka Paga, što Zadranima ne bijaše nipošto malen ekonomski udarac, a naposljetku i predajom grada Veneciji godine 1409. U tim će događajima sudjelovati i nasljednici Mihe Pećara. Njegov sin Šimun bit će zarobljen od Pažana

¹³⁸ Klara, kći Mihe Martinušića, a sada žena Filipa Jurjevića, odriče se 1398. dobara u korist braće i majke ali uz naknadu (CD, XVIII, 312).

¹³⁹ HAZd, SZN, Articucius, B II, F IV, 75.

¹⁴⁰ HAZd, SZN, Articucius, B II, F IV, 83.

¹⁴¹ Vidi bilješku 109 i E. H i l j e: "Osvrt na najraniju povijest crkve i samostana Sv. Dujme na Pašmanu". *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 24(15), Zadar 1989, 136.

godine 1394,¹⁴² a naposljetku će biti jedan od talaca u Veneciji, opet među odličnim građanima, u trenutku kada Serenissima bude ponovo uspostavljala vlast u Dalmaciji.¹⁴³ Tu se dijelom ponovila sudbina njegovih predaka, mada ne onako drastično kao u doba zadarske pobune pred sredinu 14. stoljeća. To prije svega zato što se san o ugarskom vladaru kao zaštitniku sve više gubio Žigmundovom politikom prema gradu samome, a onda i njegovim ponašanjem uopće.

Novost u povijesti obitelji je i ta što će konačno nakon stotinu godina, još od vremena Mihe Martinušića I (umro prije 1309), u obitelji biti više odraslih muških članova, a konačno će upravo u ovom koljenu prestati upotreba zadarskog patronimika Martinušić i definitivno prevladati onaj Pečar. Koliko je meni poznato još samo na kraju 14. i početkom 15. stoljeća kod Mihina sina Šimuna susrećemo oba oblika.

7a. Šimun Mihe Ivanova Pečar (Martinušić) je onaj kojega već spomenusmo kao zadarskog talaca u Mlecima 1409. Susrećemo ga u izvorima prvi put već 1384. kada kupuje na dražbi neki teren kod Sv. Ciprijana u Bokanjcu kod Zadra. Ovaj je dokument izvanredno ilustrativan i ponovo potvrđuje identifikaciju Pečara i Martinušića. Tako na margini stoji "*pro Simeonis de Pechiaro*", mada se u samom tekstu isti kupac imenuje dosljedno kao *Simon de Martinutio*.¹⁴⁴ Spomenut je nakon toga prvi put u oporuci svoga oca Mihe iz 1390, a zatim 1394. kada je u pobuni Pažana bio zarobljen, svezan na lađu i pušten na pučinu, što je konačno rezultiralo i drastičnim represalijama Zadranima.¹⁴⁵ Godine 1400. daje na obradu terene na otoku Pašmanu "*in villa Rath*",¹⁴⁶ a 1403. u ime svoje, valjda maloljetne, braće Ivana i Lovre ustupa na obradu terene u Petrčanima.¹⁴⁷ Saznajemo iz registra nestalih zadarskih kaptolskih dokumenata da je iste 1403. godine *Simon de Martinussio* nekoć posudio 500 zlatnih dukata Grguru Ugriniću iz Bribira

¹⁴² F. Š i š i ć, "Ljetopis Pavla Pavlovića patricija zadarskog", *Vjesnik Zemaljskog arhiva*, VI, Zagreb 1904, 18-19.

¹⁴³ Š. L j u b i ć, *Listine*, VI, 269 i T. R a u k a r-I. P e t r i c i o l i-F. Š v e l e c-Š. P e r i č i ć, op.cit.,40.

¹⁴⁴ HAZd, SZN, J. Casulis, B un, F IV/2, 282.

¹⁴⁵ Vidi bilješka 143 i M. G r a n i ć, "Paško-zadarski odnosi tijekom 14. stoljeća", *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 23(10) (*Dalmacija u vrijeme anžuvinske vlasti*), Zadar 1984, 295.

¹⁴⁶ NBZd, G. Ferente, op.cit. II, 32, 1.

¹⁴⁷ HAZd, SZN, P. Sarčana, B V, f 96 od 23. XI.

(Šubić), a u zalogu koristio polovicu posjeda od 10 ždrebova njegovih u Lišanima.¹⁴⁸ Već sljedeće godine izvršena je u zadarskom Kaptolu investitura sada gospodina "*Simon de Pechiaro nobil di Zara*" na 5 ždrebova terena u Lišanima u zamjenu za dug što ga je pokojni Butko Ugrinić iz Bribira imao prema Šimunu.¹⁴⁹ Godine 1406. kupuje posjed sa dvije nastambe i vrtom na Punt Pašmana za 100 libara,¹⁵⁰ a 1408. spominje se kao posjednik zajedno s bratom Lovrom u Bokanjcu i na Pašmanu.¹⁵¹ U 1409. godini Šimun je, kao što već istaknuso, jedan od talaca u Veneciji. Još 1414. u Račicama su posjednici "*heredes ser Miche de Martnussio*" što valjda znači da braća nisu podijeljena,¹⁵² a tek je 1420. zabilježena vijest o diobi kuće s bratom Lovrom.¹⁵³ Godine 1432. spominje se Šimun kao samostalni posjednik u Petrčanima, nedaleko crkvice Sv. Petra na obali.¹⁵⁴ Dana 13. VI. 1433. njegova je žena Dobrica "*relictā quondam ser Simonis de Pechiaro*",¹⁵⁵ što znači da je već mrtav. Dvadesetak dana ranije brat Lovro zastupa njegove sinove "*nomine et vice nomine Michaelis et Nicolai filiorum et heredum ser Simonis filii etiam dicti quondam ser Miche de Pechiaro*".¹⁵⁶ Godine 1436. sređuju se računi oko miraza njegove udovice Dobrice¹⁵⁷ koja bijaše kći Dujma Ivanova Grisogona, dakle unuka splitskog kneza Ivana Grisogona iz Ludovikova doba. Ona još 1442. u ime sinova Mihovila i Nikole daje na obradu spominjane terene u Petrčanima,¹⁵⁸ a umire 1464. godine.¹⁵⁹ O Šimunovim se nasljednicima informiramo iz genealoškog stabla u porodičnom arhivu i iz nekih drugih izvora. Imao je tri kćeri, Nikoletu (redovnicu u Samostanu benediktinki Sv. Marije), Simonelu (udanu za Šimuna Fanfonju) i Francesku, udanu za Ludovika de

¹⁴⁸ NBZd, G. Ferante, op.cit.I, 62.

¹⁴⁹ NBZd, G. Ferante, op.cit. I, 75.

¹⁵⁰ NBZd, G. Ferante, op.cit. II, 35, 2.

¹⁵¹ HAZd, SZN, P. Sarçena, B V, F 106, 12, 21, 23.

¹⁵² HAZd, SZN, J. Casulis, B un, F IV/7.

¹⁵³ NBZd, G. Ferante, op.cit. II, 30, 8.

¹⁵⁴ HAZd, SZN, T. Prandin, B II, FV/A7, 222.

¹⁵⁵ HAZd, SZN, T. Prandin, op.cit.,

¹⁵⁶ HAZd, SZN, B IV, F V B 10, 42.

¹⁵⁷ NBZd, G. Ferante, op.cit. II, 30, 6.

¹⁵⁸ HAZd, SZN, J. Calcina, B I, F II, 176.

¹⁵⁹ HAZd, SZN, N. Benedicti, B II, F I/8, 18 .

Georgiis.

7b. Ivan Mihe Ivanova Pečar je brat Šimunov, inače bez potomaka. Iz jednog dokumenta od 1404. godine saznajemo da braća Pečari nisu u cijelosti imovinski podijeljeni jer su sva trojica prisutna pri davanju u najam njihova terena u Petrčanima.¹⁶⁰ Sjetimo se da se "*terra Pecari*" u Petrčanima spominje još krajem 13. stoljeća. Pitanje je da li je još na životu godine 1408, jer nije spomenut kao posjednik u Bokanjcu i na Pašmanu zajedno s braćom Lovrom i Šimunom,¹⁶¹ a jednako i 1421. kada je sastavljen zadarski katastik u kome se spominje neki teren Šimuna i Lovre Pečara u gradu, nedaleko Crkve Sv. Dominika.¹⁶² Ne propustimo primijetiti da je, sudeći po imenu, to bio najstariji sin Mihin jer nosi ime po djedu Ivanu (Buzoli).

7c. Lovro Mihe Ivanova Pečar je, čini se, još 1404. maloljetan jer ga zastupa brat Šimun, no već 1411. se spominje njegova žena Pasina u vezi s mirazom.¹⁶³ U godinama 1417. i 1419. bilježimo kupnju nekih terena na Pašmanu i preko zadarske luke,¹⁶⁴ a 1420. diobu s bratom Šimunom. U svojoj oporuci Šimun Matafar 4. kolovoza 1419. ostavlja Lovri Pečaru "*suum trayedias Senace*",¹⁶⁵ što svjedoči o njegovoj intelektualnoj razini. Godine 1433. spominje se posjed Lovrin "*Peyarofschina ultra et prope Bocagnac*".¹⁶⁶ Imao je, sudeći prema rodoslovnom stablu, dva sina, Mihovila i Nadalina, te kćer Franceskinu. Ona bijaše udana za Grgura Cedulina, kako nalazimo u dokumentu iz 1442. sa mirazom od 625 dukata,¹⁶⁷ a za Mihovila ne nađosmo potvrde u dokumentima. Godine 1436. Lovro je već mrtav u času kada njegov sin Nadalin prodaje posjed u Rači.¹⁶⁸

Dakle u ovom sedmom koljenu Pečara rodila su se četiri muška nasljednika,

¹⁶⁰ Vidi bilješku 148.

¹⁶¹ Vidi bilješku 152.

¹⁶² S. A n t o l j a k, "Zadarski katastik 15. stoljeća", *Starine JAZU*, 423, Zagreb 1949.

¹⁶³ NBZd, G. Ferante, op.cit. II, 30, 22.

¹⁶⁴ NBZd, G. Ferante, op.cit. II, 30, 13.

¹⁶⁵ HAZd, SZN, T. Prandin, B VI, F I/8, 199.

¹⁶⁶ HAZd, SZN, T. Prandin, B IV, F V/B10, 76.

¹⁶⁷ NBZd, G. Ferante, op.cit. II, 31, 3.

¹⁶⁸ HAZd, SZN, N. Benedicti, B I, F I/2, 12.

dva Mihovila, Nikola i Nadalin, pa je moglo izgledati da će se porodica proširiti. Na sreću sačuvana nam je jedna opširna parnica iz 1467. iz koje je moguće prosuditi o daljnoj sudbini nasljednika.

8a. Mihovil Šimuna Mihina Pećar spominje se prvi put 1432. i to kao Mišul, valjda još maloljetan,¹⁶⁹ pa i sljedeće godine kada njega i brata mu Nikolu zastupa stric Lovro.¹⁷⁰ Piše svoju oporuku 1456, iz koje razabiremo da brat Nikola više nije živ, jednako kao i sestra Francescina. Za izvršitelje oporuke imenuje majku Dobricu, sestru Simonelu i rođaka Nadalina Lovrina. Nema žene ni potomaka, pa legatima obdaruje neke crkve a brine se i za svoju dušu. Određuje da mu se učini 1000 misa, šalje hodočasnike u Rim i Compostellu, ostavlja 20 dukata za gradnju dormitorija u franjevačkom samostanu na Pašmanu, te nešto novaca za popravak Crkve Sv. Marije na Pašmanu u selu Rath. Za nasljednika proglašava sestru Simonelu i nećaku Katerinu, kćer pok. sestre Francescine i Ludovika de Georgiisa. Majka Dobrica bit će za života korisnik njegovih dobara. Sahranjen je u Crkvi Sv. Krševana u grobnici svojih predaka.¹⁷¹

Konačno 1464. umire i Dobrica, Mihina majka, žena davno preminulog Šimuna Pećara. Ona, kao i sin, ostavlja legate franjevcima na Ugljanu i Pašmanu, a za svoga jedinog nasljednika proglašava kćer Simonelu. Činilo se tako da su dobra po Šimunovoj lozi prešla na Fanfonje, no o tome nešto kasnije.¹⁷²

8b. Nikola Šimuna Mihina Pećar umro je prije svog brata Mihovila, jednako bez muških potomaka, a susretosmo ga jedino 1442. kao maloljetnika.

8c. Mihovil Lovre Mihina Pećar, koji također nosi ime po djedu, više nije na životu, a nema potomaka; o njemu i nemamo podataka osim imena u genealoškom stablu.

8d. Nadalin Lovre Mihina Pećar pojavljuje nam se prvi put u dokumentima 1436. i već tada prodaje čuvenom zadarskom trgovcu Grguru Mrganiću svoj posjed u Račicama za cijenu od 200 dukata,¹⁷³ koji su njegovi preci stoljećima uvećavali.

¹⁶⁹ HAZd, SZN, T. Prandin, B IV, F V/A5, 158.

¹⁷⁰ Vidi bilješku 157.

¹⁷¹ HAZd, SZN, N. Benedicti, B II, F I/4, 96-98.

¹⁷² HAZd, SZN, N. Benedicti, B II, F I/8, 18.

¹⁷³ HAZd, SZN, N. Benedicti, B I, F I/2, 12.

Ipak se 1439. u Račicama još spominju kao posjednici "*heredes condam ser Laurentii de Pechiaro*",¹⁷⁴ a nedugo zatim i teren "*ser Nadalini de Pechiaro in villa Racice loco vocato Slatopoglie*",¹⁷⁵ što znači da je 1436. bio otuđen samo dio posjeda. Njegova žena Lucija, od roda Cedulina, 1451. diktira svoju oporuku u kojoj se spominju dva Nadalinova sina, Jakov i Šimun, te kći Pasina.¹⁷⁶ Nadalin postaje godine 1467. nasljednikom svih dobara svoga djeda Mihe Ivanova Pećara. Tada on vodi parnicu sa svojom rođakom Simonclom Šimuna Pećara, ženom Šimuna Fanfogne, oko nasljedstva. Kako je Dobrica žena Šimuna Pećara i majka Mihovila Šimunova zavještala nasljedstvo svojoj kćeri Simoneli, poveo je Nadalin, kao jedini preživjeli muški član obitelji, parnicu u kojoj stoji: "*Ser Nadalino de Pechiaro tamquam ultimo herede per lineam masculinam*", mada je i sam bio imenovan izvršiteljem oporuke rođaka Mihovila kojoj se sada usprotivio. U tom će duhu presuditi 4. svibnja gradski suci doktor Rafael de Nassis i Paulo de Georgiis "*quis per nostram sententiam deffinitivam sententiamus et pronunciamus ipsum ser Natalinum de Pechiaris filium quondam ser Laurentii heredis suprascripti quondam ser Miche de Pechiaro suise et esse heredum substitutum dicti quodam Miche secundum formam et tenorem institutionise tesamentarie dicti quodam Ser. Miche*".¹⁷⁷ Presudnu je dakle ulogu odigrala upravo formulacija iz oporuke Mihe Pećara Martinušića od 1390. godine, u kojoj nasljednicima proglašava isključivo muške potomke. Tako se nakon 77 godina u porodici Pećar opet našao jedan nasljednik, a to bijaše obilježje i većeg dijela 14. stoljeća u likovima Vučine i kasnije Mihe Martinušića.

Inače Nadalina susrećemo često u to doba u dokumentima kao *examinatora*, a 1475. kako kupuje kuću kod Crkve Sv. Spasa.¹⁷⁸ Na životu je još 1487, kada prodaje jednu kuću Kreši de Civalelli u predjelu Sv. Mihovila.¹⁷⁹ Tom su kupnjom Civalelli arondirali svoj posjed na tom mjestu, a njihova je kuća i danas sačuvana.¹⁸⁰

¹⁷⁴ HAZd, SZN, N. Benedicti, B I, F I/6, 4.

¹⁷⁵ HAZd, SZN, N. Benedicti, B I, F I/7, 17.

¹⁷⁶ HAZd, SZN, N. Benedicti, B I, F I/1.

¹⁷⁷ NBZd, Rukopisi, Documenti della famiglia zaratina de Pechiari, MS 316.

¹⁷⁸ NBZd, G. Ferante, op.cit. II, 33, 25.

¹⁷⁹ HAZd, SZN, J. Calcina, B VIII, 30.

¹⁸⁰ To je palača u današnjoj ulici M. Klaića u blizini crkve Sv. Mihovila gdje je u 19. stoljeću bio prizivni sud. Na portalu je grb obitelji Civalelli sa poprečnom trakom u kojoj su tri ljljana.

9a. Šimun Nadalina Lovrina Pečar je veoma aktivan na početku 16. stoljeća, a umire 1511. Sačuvana nam je njegova oporuka kao i inventar njegovih dobara.¹⁸¹ U godini 1484. izjavljuje da je primio od Zoila pok. Filipa de Fera 700 dukata kao miraz njegove kćeri Katarine. Miraz je obećao vjerno čuvati.¹⁸² Godine 1493. nalazimo ga gdje s bratom Jakovom iznajmljuje izvor vode zajednici sela Varikašićana na 29 godina za cijenu od 24 solda godišnje,¹⁸³ a godine 1505. unajmljuje 32 solane na Pagu zajedno s magazinom za sol, a to ponovo čini i 1508.¹⁸⁴ Iste godine kupuje za 12 dukata zemlju u Galovcu,¹⁸⁵ a saznajemo da tada bruća Šimun i Jakov posjeduju dućan u Ulici Sv. Vida.¹⁸⁶ Godine 1507. spominje se njegov posjed "*Pechiarofci loco Slarizza*" kod Tršaca.¹⁸⁷ Godine 1509. prodaje u gradu 1/6 kuće za 20 dukata,¹⁸⁸ a sljedeće godine 1/2 ždrijeba u Trščima.¹⁸⁹ A godine 1512. komisari njegove oporuke kupuju od brata Jakova neku zemlju u Preku za 92 dukata.¹⁹⁰ Imao je ženu Katarinu, te sina Zoila i kćer Marketu.¹⁹¹

9b. Jakov Nadalina Lovrina Pečar pojavljuje se u javnom životu grada krajem sedamdesetih godina 15. stoljeća, kada ga često srećemo kao *examinatora*. Zanimljiv je podatak da 1474. daje na obradu komad zemljišta u Varošu osamnaestorici došljaka iz zaleđa.¹⁹² Inače tek uvidom u njegove posjede iz 1497. konačno poimamo snagu porodice u 15. stoljeću. Tada on posjeduje preko 37 ždrebova u zaleđu, u Artikovu 5, u Smokoviću 7, u Visočanima 8, u Lovincima 3,

¹⁸¹ Vidi bilješku 178.

¹⁸² Arhiv Fanfogna u Muzeju grada u Trogiru, br. 152.

¹⁸³ T. R a u k a r, op.cit., 35.

¹⁸⁴ S. G u n j a č a, "Repertorium actuum domini Antonii de Zandonatis olim publici et iurati notarii Jadre", *Starine JAZU*, 42, Zagreb 1949, 321, 323.

¹⁸⁵ S. G u n j a č a, op.cit., 325.

¹⁸⁶ S. G u n j a č a, op.cit., 325.

¹⁸⁷ S. G u n j a č a, op.cit., 340.

¹⁸⁸ S. G u n j a č a, op.cit., 273.

¹⁸⁹ S. G u n j a č a, op.cit., 285.

¹⁹⁰ S. G u n j a č a, op.cit., 287.

¹⁹¹ NBZd, G. Ferante, op.cit. II, 38, 9 i 14.

¹⁹² T. R a u k a r, op.cit., 293.

u Koruplju 2, 30 gonjaja u Murvici i konačno 12 ždrebova u Polišanima.¹⁹³ Dakako ni njegov brat Šimun nije bez posjeda, o čemu već bijaše riječi, no kod njega nemamo uvid u cjelinu. Konačno veleposjed stvara i njegova sestra Pasina, o čemu će biti riječ kasnije. Godine 1505. spominju se i njegovi tereni u Grobnici, kojih ovdje nema.¹⁹⁴ Prema porodičnom stablu imao je sinove Franju i Ivana, a dokumenti zasigurno svjedoče još o Pavlu i Nadalinu. Konačno u dokumentima iz 1490. i 1494. susreću se Marketa Pečar i Lucija Pečar - žena Petra de Ferra, od kojih je prva kći Šimuna, a potonja Jakova.¹⁹⁵

9c. Passina Nadalina Lovrina Pečar, sestra Šimunova i Jakovljeva, veoma je aktivna na kraju 15. i početku 16. stoljeća, očito neudata. Ona u vremenima kada turske najezde postaju sve učestalije, osobito nakon krbavske bitke, pokušava stvarati veleposjed na otocima, a ne više u gradskomu zaleđu. Godine 1486. kupuje kuću kod arsenala,¹⁹⁶ a 1494. u Lukoranu.¹⁹⁷ U Petrčanima kupuje maslinik 1492,¹⁹⁸ a 1495. prvi put na Ižu.¹⁹⁹ U šest navrata u razdoblju od 1504. do 1509. kupuje 40 gonjaja na Ižu na raznim pozicijama: *Crusna, Jurine, Griparizza, Maslinschizza i Veli Osrign* za 230 libara malih denara.²⁰⁰

10a. Franjo Jakova Nadalinova Pečar je, kako saznajemo iz regesta od 1505, oženio Margaretu, jedinicu pok. Andrije Grisogona te na taj način postao njegovim nasljednikom.²⁰¹ Iste godine prima i zaostatak miraza svoje punice od jednog Cedulina u vrijednosti od 250 dukata.²⁰² U ime svoje žene iznajmljuje 1507.

¹⁹³ T. R a u k a r, op.cit., 128. i SZB, A. Barba, B II, F II, od 3. IV. 1497. godine.

¹⁹⁴ S. G u n j a č a, op.cit., 321.

¹⁹⁵ Vidi bilješku 192.

¹⁹⁶ NBZd, G. Ferante, op.cit. II, 38, 13.

¹⁹⁷ NBZd, G. Ferante, op.cit. II, 38, 14.

¹⁹⁸ NBZd, G. Ferante, op.cit. 34c. 11.

¹⁹⁹ Isto.

²⁰⁰ S. G u n j a č a, op.cit., 231-236.

²⁰¹ S. G u n j a č a, op.cit., 321.

²⁰² S. G u n j a č a, op.cit.,

posjed u Preku i kuću s mlinom za ulje u Ulici Sv. Salvatora.²⁰³ U Slovšanima kod Bibinja posjeduje 200 maslina kao i 10 maslina u Bibinju na "*Punta piccolo*",²⁰⁴ a 1509. spominju se "*fondi Pechiari*" u Bibinju "*presso il pozzo per la chiesa di San Zuane*".²⁰⁵ Inače se posjedi Martinušića spominju u Bibinju već 1384.²⁰⁶ Godine 1510. u ime svoje žene iznajmljuje 100 gonjaja u Preku.²⁰⁷ Ona je posjedovala i mlin "*in Poglia Terccice super terreno domine Margarete uxori ser Francisci de Pechiaro*".²⁰⁸ U popisu Zadrana iz 1527. njegova je kuća u blizini Ivana, Marina i Jeronima Grisogona, a kućanstvo broji 11 članova.²⁰⁹ Umro je nešto prije 1543, kada su Vid Zadulin i brat Franjin Ivan Pećar proglašeni tutorima njegove djece. Oni tada uređuju neke poslove oko njihove kuće u predjelu Sv Kuzme i Damjana.²¹⁰

10b. Pavla Jakova Nadalinova Pećar srećemo gdje 1498. kupuje kuću na Pašmanu,²¹¹ a 1509. i 1510. kupuje pa opet prodaje neki vinograd na terenu opatije Sv. Nikole u Blatu.²¹² Posjedovao je i teren u Preku na otoku Ugljanu u vrijednosti od 92 dukata koji kupuju komisari oporuke njegova pokojnog strica Šimuna.²¹³ U popisu Zadrana 1527. njegovo domaćinstvo broji šest članova.²¹⁴

10c. Nadalin Jakova Nadalinova Pećar zastupa oca prilikom nekih radova na Jakovljevu kaštelu *Polišane*.²¹⁵ Nema ga u popisu Zadrana iz 1527, kao kućevlasnika, što ne znači da nije na životu.

²⁰³ S. G u n j a ć a, op.cit., 232.

²⁰⁴ S. G u n j a ć a, op.cit., 325.

²⁰⁵ S. G u n j a ć a, op.cit., 283.

²⁰⁶ HAZd, SZN, Articucius, B I, F I, 156.

²⁰⁷ S. G u n j a ć a, op.cit., 325.

²⁰⁸ HAZd, SZN, J.F. Raimundus, B I, F I/2, 80.

²⁰⁹ Š. L j u b i ć, op.cit., 206.

²¹⁰ NBZd, Rukopisi, Documenti della famiglia zaratina de Pechiari, MS 316

²¹¹ NBZd, G. Ferante, op.cit. 34b, 12.

²¹² S. G u n j a ć a, op.cit., 316.

²¹³ S. G u n j a ć a, op.cit., 287.

²¹⁴ Š. L j u b i ć, op.cit., 206.

²¹⁵ HAZd, SZB, G.F. Raimundus od 12. srpnja 1508. godine.

10d. Ivan Jakova Nadalinova Pećar u popisu Zadrana 1527. ima 19 članova domaćinstva; susreli smo ga kao tutora djece pokojnog brata Franje 1543. godine.

10e. Zoilo Šimuna Nadalinova Par spominje se kao posjednik 1526. u Varikašinima, a 1527. njegova obitelj ima sedam članova.²¹⁶

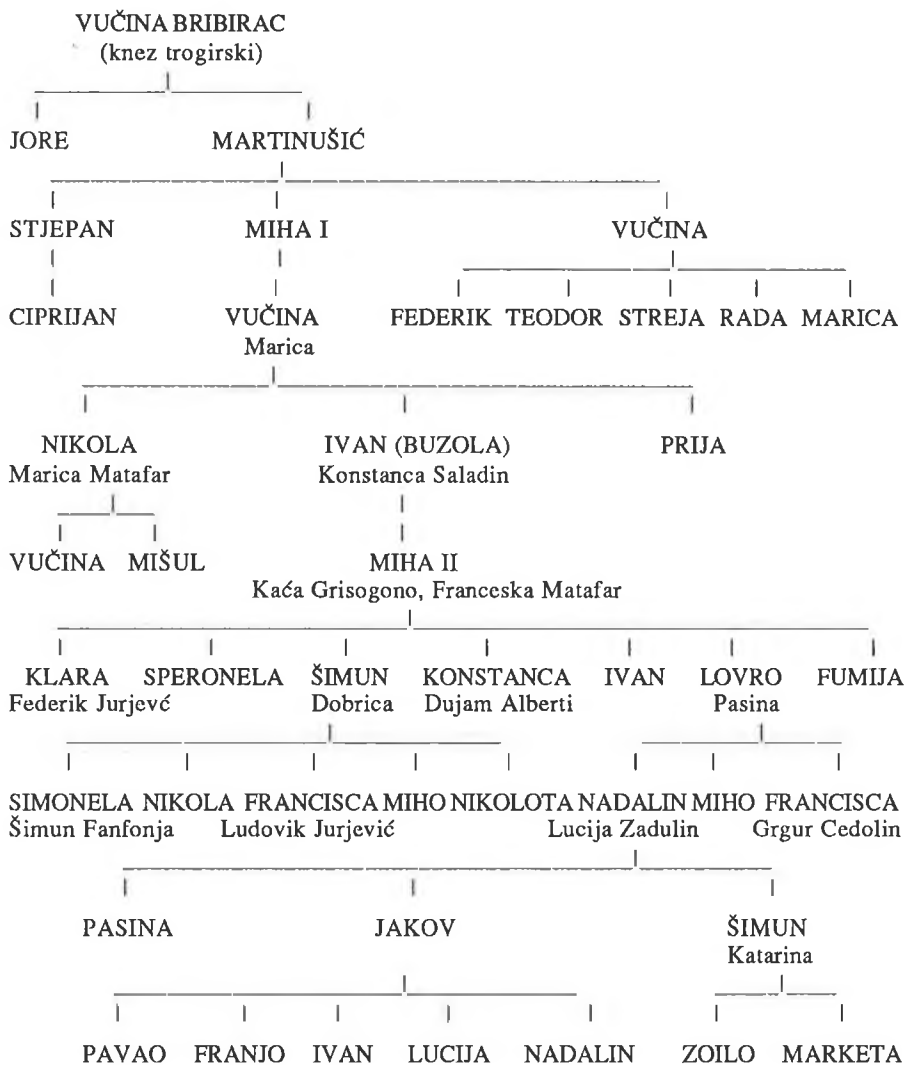
* * *

Mada se, kako vidimo, u ovom času porodica biološki znatno obnovila i praćenje njena daljnega razvitka zasigurno bi bilo posebno zanimljivo, mi ćemo se na ovom, desetom, koljenu zaustaviti. Cilj nam bijaše da pratimo njen razvitak kroz srednjovjekovlje grada i da stvorimo uvjete za procjenjivanje uloge koju je igrala u odnosu na druge onovremene zadarske patricijske obitelji. To će biti moguće jedino komparativnim studijem i tek u budućnosti. Ipak neke naznake omogućuju relativnu procjenu uloge Martinušića-Pećara u srednjovjekovnom Zadru. Čini se svakako da ih je moguće svrstati u red onih najznačajnijih, da im je uloga ponešto važnija od one ponuđene u općenitim pregledima povijesti grada. Tome bez sumnje pridonosi činjenica njene relativno skromne biološke vitalnosti, jer ne zaboravimo da je u više navrata ostajala na svega jednom muškom članu. Na drugoj će strani upravo istaknuta osobina biti temeljem ekonomskog jačanja ove obitelji, a posredno onda i zavidne uloge među suvremenicima.

Kako nisam stručnjak za novovjekovnu povijest, a kako građa tog razdoblja koja se tiče lokalnih prilika nije uopće obrađena, definitivna sudbina posljednjih članova zadarske plemićke porodice Martinušić-Pećar ostaje nepoznata. Istaknimo jedino da u popisu stanovništva grada iz 1603. figurira jedna obitelj sa mjestom obitavanja negdje u blizini bivšega samostana Sv. Dimitrija.²¹⁷

²¹⁶ Š. L j u b i ć, op. cit, 86.

²¹⁷ R. J e l i ć, *Stanovništvo Zadra 1608. godine*, Zadar 1985, 25.

Genealoško stablo porodice Martinušić-Pećar

Nikola Jakšić: ZADAR NOBILITY FAMILY MARTINUŠIĆ-PEĆAR

S u m m a r y

Zadar medieval family Martinušić-Pećar was believed to be two families. The author establishes that this is actually one family using alternative "last names". The author follows its development from the beginning of the 13th century to the middle to the 16th century during ten generations. This is done on the authentic facts about every, especially male, member of the family. The origin of the family goes back to the duke Vučina of Bribir who was a duke of Trogir in the beginning of the 13th century and was also the mayor of Split. His son Martinušić became the citizen of Zadar and there he got his patronymic Martinušići. Different members of the family as, for example, Miho at the end of the 13th c., Vučina in the first decades of the 14th c., and even Miha the 2nd in the second half of the 14th c. - they all played very important roles in the town. Family's economic power was based on the big estates and business activities still going on in the 15th century. Their geneological tree up to the 16th century is presented and some art work from Zadar directly connected with the members of this family. The destiny of different members of this family after the 16th century is not possible to follow since the material has not been studied yet. It seems that in the middle of the 16th century there were no more members of this family in Zadar.